

Нарікайли

Іван Керницький

Розповідав мені Волтер, моєї сестри Теклі син, — він, значить, колись служив при Нейві, а тепер робить при будові гавзів на Лонг Айланд, розповідав мені одну таку історію— Не присягну вам, чи вона правдива, бо наш Волтер коли щось розповідає, то любить трошки прибрехати— Але це вже не моя річ. Знаєте, як казали в Старому Краю: за що купив — за те продаю.

Велл, це було так:

Приїхав на будову Волтерів бос та й каже:

— Слухай, Владзю, тут зараз прийдуть до роботи три свіжі хлопці, такі — з переселенців, може, навіть, твої лянцмани?.. Таких робітників я недоконче люблю, але дуже просилися, то я взяв їх на спробунок. Я плачу їм тільки по 75 центів на годину... Що будуть годні, хай роблять, а ти надглядай над ними, я віддаю їх під твою руку.

Ол райт, нема, нема, — приходять. Ну, то зразу пізнати вчених людей: вбрані, підголені, в краватках, ну, джентелмени, де-цо! Один був наш, український, а другий поляк, та оба з Галичини, навіть з того самого повіту! Той польський мав на ім'я Мостовіч і служив колись за капітана при вуланах, а наш якось інакше називався, але також у Старому Краю це була грубша шишка: лоер та й ще посол до сойму, або, по-нашому, конгресмен, чуєте?.. Оба були середніх років, так — поміж сорок і п'ятдесят, а третій може таксамо застарий, а може трохи молодший, але черствіший за тих двох, мускулистий і на твари загорілий, з вигляду — ніби грек, ніби маляр, щось коло того.

Приступають ці два перші до Волтера, представляються, файно-красно подають руки, а той третій, що подобав на грека, тільки сказав як називається, "Рачкіс-Пачкіс", чи як там, а потім поплював у жмені, вхопив тачки з цементом і попер, аж задудніло!

Ну, що ж, тоді Волтер каже, ніби до цього нашого і польського:

— Бачите, я розумію, що ви вчені люди і до такої роботи не звикли, але нічого вам на це не пораджу. Я стою тут за формана і мушу дати вам якесь зайняття. Але я не розкажу вам — робіть се, чи те, пробуйте самі, що здужаєте.

Ол райт, взяв той, польський, тачки в руки — та й не рушить з місця— Взяв наш, посунув пару футів, а тачки — мах! — та й кинули ним на землю!

— Легко, легко! — кричить Волтер, — не позабивайтеся, до мари тяжкої, бо нащо мені того троблю? Не чіпайте тачок, це не для вас робота. Беріть по відрові і носіть воду до бочки.

А вода була трошки подальше, отак, як би два бльоки ходу. Яму на студню вже прокопано, тільки пайпи ще були сконектовані. А як машина молола цемент, тоді воду носилося руками.

Позабирали вони відра, пішли носити воду. Обернули, може, з-три рази туди і назад — ого, вже гуд-бай!.. Попріли, позадихувались, стогнуть, обтираються хустинками.

— Що з вами, панове? — питає Волтер. — Вже'сте-ся помучили?

— Ой, помучились, пане форман, бідкаються сіромахи. Ми, кажуть, не годні так тяжко робити. Ми собі гадали, що в Америці індустрія стоїть високо і не треба води носити — Та й ще, кажуть, така сакраментська гарячка!.. Дайте нам, пане форман, таку роботу, щоб у холодку.

— Окей! — каже Волтер, дістанете роботу в холодку. Дивіться — там стоїть таке сито, що пісок пересіває. Ану, побавтеся трохи піском— Та не беріть, борони Боже, по повній шафлі, а так, по-половинці. Так робіть, аби вам було добре.

Позабирали вони шафлі, пішли сіяти пісок. А той третій, "Рачкіс-Пачкіс", чи як там, ввесь час увихається коло тачок, і нічого не каже, не закладає жадної скарги, де ж там! — ще й собі посвистує!

Ну, Волтер стоїть з боку і вачує, як вони сіятимуть той пісок— Правда, зразу брали по-пів шафлі, як їм Волтер казав, але, потім, щось собі поміркували і нічого не беруть, тільки махають порожніми лопатами — А далі, видно, і це їм надокучило, бо цілком застопували роботу, поспиралися на держак і балакають.

Наш, український, каже:

— Так, так, пане капітане! Нема що казати — гарний обходимо юбілеуш!

— Та який юбілеуш? — питає поляк.

— А ви що, не пам'ятаєте?.. Та ж вчора минуло десять років, як ваша Польща виповіла Гітлерові війну!

— Гм, то у вас, пане посьле, щось, ніби, пам'ять шванкує— То не Польща видала Гітлерові війну, лише ця каналія напала на нас!

— А чого ви з ним задиралися? Хотів коритаж — хай би був брав. А тепер не маєте ні хати, ні коритаря, ні сіней, ні пивниці...

— Ой, так, так... — зідхнув поляк і замовк. Видно, що не був задиркуватий і не хотів починати суперечки, але наш присилився до нього, як та оса та й все — дюг! — його, та й дюг!

— Ото вас, каже, вирихтували ваші аліянти! Вже нам, українцям немає жалю, бо нам і так зробили рекляму, що ми "фашисти", але ж ви — такі були вірні союзники, і свій уряд мали в Лондоні, і воювали дідько не знає де, — і до чого дослужилися? До тачок та лопаті?..

— Ой, так, так, — застогнав поляк. — А наш далі ріже його без ножа:

— Таке було моцарство і трісло, гей булька на воді! Вже нам, українцям, немає жалю, бо ми не посідали держави та й нічого не втратили, але ж ви хвалилися, що ні одного ґузика не позволите собі відпороти!..

Відай згадка про ті ґузики трохи вколола поляка, бо почав відгризатися:

— Ну, каже, ми, поляки, тим не журимось, ми мали державу довгі роки, мали своїх королів, президентів, — і знову будемо мати, а ви, українці, нічого не мали, не маєте і мати не будете. Одне, що ви знаєте, це проголосити державність, але втримати її вже не даєте ради!

Ну, така бесіда, то вже нашому не припала до смаку, але не показує по собі злости, а починає собі кпити:

— Так, це правда, ви мали королів, але їх миші з'їли —

Велл, як поляк це почув, то такий жаль взяв його за серце, що трохи не розплакався!..

— То ви нам, каже, Польщу завалили! Ми билися на фронті, кров свою проливали, а ви нам ніж у плечі встромили!

А тоді наш, як його присяде та давай йому цабанити:

— Що ви, каже, з глузду з'їхали?.. Ми вам Польщу завалили?.. А звідки взялося в німецькому полоні 45 тисяч наших, українських бойсів? Ваші штабові офіцери поховали за пазуху штаби золота і повтікали до Румунії, а наші хлопці боронили Львів доостатку перед рускими і німаками! І так — як довга ваша і наша історія ми завжди наставляємо за вас дурні голови. Хто вам зробив "Цуд над Віслою?" Ми!.. Хто зробив "Цуд під Грунвальдом?" Ми!.. Тільки й того діла, що ми вам робимо "цуда", а ви нам — пацифікацію!

Тепер поляк трохи змітигувався і почав з іншої бочки:

— Пане после, каже, я знаю, що в нас, в Польщі, не все було в порядку. В Польщі панувала диктатура, це правда, але, признайте самі, при такій диктатурі ще якось люди клигали. Як вас польський поліцай взолів по зубах, то щось трохи вилетіло, а решта лишилася, та коли вас ґештапівець замалював, то вже ґуд-бай! Так, була Береза Картузька, але з Берези ще люди виходили живі, а вже, скажім, з такого Катиня, чи Осьвенціма, чи Майданка, то пиши пропало!.. Та й вам самим, пане после, не діялась завелика кривда: щомісяця йшла вам гарна пенсія — тисяча злотих на руку, трен і трамвай ви мали задурно, і з канцелярії щось капнуло — якось в'язалися кінці, ну, ні?

Видно, що поляк промовив нашому до серця, бо тепер пан посол зідхнув і каже:

— Та, коли вже вибирати між холерою, чумою і шкарлятиною, то хай би там була шкарлятина...

Так і стало на цій шкарлятині, бо, власне, прийшов час на полуденок і Волтер сказав їм:

— Ол райт, бойси, коман їсти.

Посідали вони їсти оба вкупі, а цей третій, що возив цемент, присів трохи подальше. Видно, що мав добру гімнастику коло тих тачок і змахався неякбуть, бо накинувся на сендвічі, як вовк! А нашому і польському — нічого не смакує, тільки воду п'ють, а стогнуть, а нарікають... Очевидно — на стару еміграцію. "Пане после, каже поляк, те вшистке моє родакі, то саме ковбоє!" "Гм, а мої що, ліпші? — говорить наш. — То ж самі хомути!" А потім скритикували цілу Америку: що в Нью Йорку вулиці не позамітані і п'яні боми тиняються по тротуарах, що дівчата сидять в корчмі разом з парубками, а жінки носять ногавиці... Так вони собі нарікають, а цей третій далі закладає за драбини: вже три сендвічі спорів, батлю молока випив та й ще кейка витягає... Аж нашому і польському досадно стало:

— О, такому, то добре, — каже поляк. — Моцний як мула, нічим не журиться, має апетит, то що йому біда зробити? Цікаве — чим такий чоловік міг бути вдома?

— Певно каміння товк на гостинці, або бочки з оселедцями вантажив на трока —

додумувався наш, українець.

А той чоловічина наївся, закупив файку та й приступає до наших:

— Пробачте, каже, панове, чи ви не будете скитальники?

— Є, ми скитальники, — помахали тамті головами.

— Де-що? Бо я також скиталець!.. Буду дуже радий познайомитись з вами.

Рад-не-рад встає поляк перший, подає руку і представляється:

— Єстем Мостовіч, капітан Войска Польського! Встає і наш, каже своє ім'я, а наприкінці додає: — Адвокат і бувший посол.

А тамтой сказав лише як називається — Рачкіс-Пачкіс, чи як там, а про титули нічого не згадує. Але тим двом цікавість не дала спокою і самі спиталися.

— А чим ви, пане, були в Краю?

— Міністр праці Естонської республіки — спокійно відповів Рачкіс-Пачкіс, а тоді нашим якби замурувало.